

טעמא לא אמר "צא טרוף"?

וכי תימא שהוא סובר שרבי לא היה יכול לומר לו "צא טרוף" משום דקסבר רבי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ולכן אם היה מטריפו לא היה נפטר מכסוי, והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: ראה רבי דבריו של רבי שמעון בכסוי הדם שהשוחט את הטרפה פטור מלכסות, ושנאו בלשון חכמים?

ומתריצין: "לא מיבעיא" קאמר:

לא מיבעיא "צא טרוף" דסבר רבי דפטור מכסוי, משום דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, אבל "צא נחור" אימא סבר רבי "אין שחיטה לעוף מן התורה", ונחירתו זו היא שחיטתו⁽¹⁾, וליבעי כסוי. קמשמע לן שאף בנחירה פוטר רבי מכסוי, משום דסבר רבי יש שחיטה לעוף מן התורה, כדדרש מ"כאשר צויתוך".

ומקשינן: ומי נפל ליה יאניבא בכיתניה דרבי חייא? והאמר רבין בר אבא, ואמרי לה: אמר רבי אבין בר שבא: משעלו בני הגולה, חכמי בבל, לארץ ישראל [בדורות של חכמי התלמוד] פסקו הזיקין כוכב העובר בשמים כחץ ממקום למקום והוא סימן

לדעת רבי חייבין מן התורה לשחוט את העוף. דתניא: רבי אומר: כתיב "וזבחת...". כאשר צויתוך! והיכן מצינו בתורה שנצטוה משה על הלכות שחיטה? אלא, מלמד שנצטוה משה בעל פה על הושט ועל הקנה, שהשחיטה תהא בהם, ועל רוב סימן אחד שצריך לשחוט בעוף ועל רוב שנים שצריך לשחוט בבהמה! הרי, שרבי סובר ששחיטת העוף היא הלכה למשה מסיני, והיינו מן התורה, ואם כן למה לא אמר לרבי חייא "צא נחור"?

ומתריצין: אין כוונת רב דימי שרבי אמר לו דוקא "צא טרוף" ואמנם יתכן כי רבי אמר "צא נחור" לפי שגם בנחירה פטור מכסוי. אלא, "לא מיבעיא" קאמר רב דימי.

א-19

לא מיבעיא "צא נחור" שלדעת רבי פטור מכסוי משום דלאו שחיטה היא כלל, אבל "צא טרוף" שנחשבת שחיטה אלא שאינה ראויה אימא מודה רבי שאף שהיא שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, וליבעי כסוי, קמשמע לן רב דימי שאף בשחיטת טרפה סבר רבי דפטור מכסוי, כדרבי חייא בר אבא, שאמר לעיל שלרבי נראו דבריו של רבי שמעון בכיסוי הדם.

והוינן בה: ולמאן דאמר "צא נחור" מאי

וכדלעיל. ולכאורה היינו דוקא כרבי שמעון שלא למד גזירה שוה משחוט חוץ ולא נאמר בכיסוי הדם "שחיטה" וראה בהערות להלן פו א.

1. מבואר בגמרא כי לרבי שמעון החיוב בנחירה הוא רק משום שנחירתן זו היא שחיטתן, ולכאורה מכאן יקשה על דברי תוס' לעיל [פג ב ד"ה במוקדשין] שמליקה מחייבת בכיסוי [אילו קדשים חייבים] משום שלא נאמר בו לשון "שחיטה" אלא שפיכה, ואין צריך אלא שפיכת דם המתירה באכילה,

עליה כשחוט חוץ וחולין בעזרה וכו'] או שהיא רק מתירה מידי נבילה אך אינה נחשבת מעשה שחיטה, ואין להוכיח מסוגיין שנחשבת כשחיטה, ולכן מתחייב בכיסוי, שהרי כבר כתבו תוס' לעיל [פג ב ד"ה במוקדשין] שמליקה מחייבת בכיסוי [אילו קדשים חייבים] משום שלא נאמר בו לשון "שחיטה" אלא שפיכה, ואין צריך אלא שפיכת דם המתירה באכילה,

בת קול יוצאת ואומרת: כל העולם כולו — ניזון בשביל חנינא בני! כלומר, בזכותו. וחנינא בני, די לו בקב הרובין מערב שבת לערב שבת! שהוא עצמו מתפרנס בצער ובצמצום⁽³⁾.

מתניתין:

חרש שוטה וקטן ששחטו, ואחרים רואין אותם ששוחטים כהלכה — חייב כל מי⁽⁴⁾ שרואה את הדם לכסות אותו! לפי ששחיטת חרש שוטה וקטן כשרה כשנעשתה כהוגן.

קללה, והזועות רעידות הארץ, והרוחות הנושבות בזעף, והרעמים. ולא החמיץ יינם, ולא לקה פשתנם של בני ארץ ישראל, [שקודם לכן לקו בכל אלו בעוונותיהם] ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו שעלו מהגולה ובזכותם פסקו הפורעניות! ואם כן כיצד יתכן שפשתנו של רבי חייא לקה?

ומתריצין: כי מהניא זכותיהו דרבי חייא ובניו — אעלמא, אבל אדירדו לא מהניא, לפי ששכרם שמור להם לעולם הבא⁽²⁾.

כדרב יהודה אמר רב. דאמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בדורו של רבי חנינא

מגנת על כל הדור, והיינו שהדין חל על כל הדור, וזכות הצדיקים מגנת על כולו — ולעצמו אינה מועלת אלא נשמרת לעתיד לבא.

3. מלשון הגמרא משמע שכך נקבע דינו של רבי חנינא להתפרנס בצער וצמצום, ולא שנהג כן משום הסתפקות במועט, ולביאור המהרש"א יתכן שאין הדין חל אלא אם הצדיק מקבל על עצמו להסתפק במועט כדי ליטול את מדת הדין של כל הדור, ואפילו לביאור רש"י, בידו לבחור אם להגן בזכויותיו על הציבור או על עצמו.

4. רש"י כתב שאותן אחרים חייבין לכסות כדתנן [פז א] שחט ולא כסה וראה אחר חייב לכסות והמאירי כתב שרק אחרים חייבים לכסות כי לחש"ו אין דעת לכסות, אך אם החש"ו כיסו פקעה מצוות הכיסוי אפילו חזר ונתגלה ואינו דומה לכסוהו הרוח, והיינו ש"מעשה" הכיסוי מפקיע את המצוה, ולא קיום מצוות כיסוי, ונמצא שגם אם עכו"ם מכסה ונתגלה, פקעה המצוה וצ"ע. ולהלן [פז א] נרחיב.

שלא נאמר בכיסוי הדם לשון "שחיטה". ובהכרח שכל דברי תוס' רק להלכה דקיי"ל שיש לעוף שחיטה מה"ת ולכן "שפיכה" אינה בכלל שחיטה, אבל אם אין שחיטה לעוף מה"ת הרי נחירה היא שחיטה, ואף אם "שפך" הוא שחיטה.

ומתיישבת קושיית הגרעק"א לעיל למה חייב בכיסוי על נחירה והרי ודאי אסורה מדרבנן — שהרי למאן דאמר נחירתן זו היא שחיטתן נמצא כי שפיכה היא שחיטה וכל שמתור מן התורה הוא שחיטה ראויה כי היא שחיטה המתרת, ורק להלכה שיש לעוף שחיטה מה"ת נמצא שהחויב תלוי בהיתר אכילה ולא ב"שחיטה" שהרי נאמר ו"שפך" שאינו שחיטה, ולפיכך גם איסור דרבנן פוטר מכיסוי כי "אשר יאכל" מגלה מה היא השחיטה המחייבת.

2. לכאורה תמוה למה צריכים להשתמש בזכותן, והרי רש"י פירש שדורות אחרונים לקו מפני שנתקלקלו, ואם כן העולים מן הגולה שהיו חסידים אין סיבה שילקו. וראה במהרש"א [מהדו"ב] שהצדיקים נוטלים עליהם את מדת הדין של כל הדור, ורש"י פירש שזכות הצדיקים

ואם שחטו **בינן לבין עצמן** — פטור **מלכסות!** שודאי הוא ששחטו שלא כהוגן, ובשחיטה פסולה אין חייבין לכסות.

וכן לענין איסור "אותו ואת בנו", ששחטו החרש שוטה וקטן את האם או את הבן תחלה, **ואחרים רואין אותו, אסור לשחוט אחריהם** את האם או את הבן.

ואם שחטו **בינן לבין עצמן** — רבי מאיר מתיר לשחוט אחריהם, כדלעיל, ששחיטת חרש שוטה וקטן פסולה בודאי, וכאלו לא נשחט הראשון, וממילא מותר לשחוט את השני. **וחכמים אוסרים** לשחוט אחריהם משום שיש לחשוש שמא החרש שוטה וקטן שחטו כהוגן.

ומודים חכמים, שאם שחט אחריהם שאינו סופג את הארבעים — שאינו לוקה על הלאו של "אותו ואת בנו", שהרי אין כאן אלא ספק שמא עבר על האיסור של "אותו ואת בנו".

גמרא:

והוינן בה: **ורבנן**, שחוששין שמא שחטו החרש שוטה וקטן כהוגן, **מאי שנא רישא דלא פליגי** לחייב בכסוי את דם שחיטתם מספק, **ומאי שנא סיפא דפליגי** ואמרו

שעובר בהם על איסור שחיטת "אותו ואת בנו"?

ומבארין: **רישא**, לכך לא חייבו רבנן לכסות את הדם, **כי אי אמרינן חייבין לכסות** — אמרי השומעים דין זה יסברו שהטעם לכך משום ששחיטת חרש שוטה וקטן שחיטה מעלייתא היא, **ואתי למיכל משחיטתן**⁽⁵⁾.

ומקשינן: **סיפא נמי** למה אמרו רבנן שאסור לשחוט אחריהם, ולא חששו שכיון דקאמרי **רבנן שאסור לשחוט אחריהם** — אמרי שהטעם לכך כי שחיטה מעלייתא היא **ואתי למיכל משחיטתן**?

ומתרצינן: **סיפא** לא חיישינן שיאמרו האנשים כי הטעם שלא שוחטים אחרי החרש שוטה וקטן הוא משום ששחיטתן כשרה, כיון שודאי אמרי השומעים שלא שחטו אחריהם — **בשרא** הוא **דלא קמביעיא ליה**, ולכן לא שחטו אחריהם.

ומקשינן: **רישא נמי**, למה לא נחייב לכסות דם של שחיטת חרש שוטה וקטן? שהרי אין לחשוש שמא יאמרו ששחיטתן כשרה, משום שודאי אמרי הרואים שהוא מכסה הדם, שלא משום מצוה הוא עושה כן, אלא **לנקר חצרו הוא צריך** שלא יהא מלוכלך מהדם?

חוששין שיבואו לאכול הבשר, כי באיסור נבילה הולכים אחר הרוב — לגבי איסור אותו ואת בנו שיש לו מתירין יש לאסור אף במקום שרוב מעשיהן מקולקלין].

ובבאר יצחק [י"ד א ב] תירץ עפ"ד הגרעק"א [חדשות נו] שבמקום רוב וחזקה לא מחמירים בדבר שיש לו מתירין, ובאותו ובנו יש

5. תוס' [ד"ה סיפא] ביארו שגם רבנן סברו שלא פטרו מכסוי רק בגלל החשש שיאכל הבשר, אלא משום שרוב מעשיהם מקולקלים, והקשה הגרעק"א שאם כן יתכן שהטעם לאסור בסיפא את שחיטת בנו הוא משום שהוא איסור שיש לו מתירין שיכול לשוחטו למחר, ויש אומרים שגם אין הולכים בו אחר הרוב. [ואף שברישא

ומתרצינן: **אלא**, לעולם **רבנן** לא חוששין כלל שמא יבאו להכשיר שחיטת חרש שוטה וקטן⁽⁶⁾. **ואכולה מילתא פליגי!** והיינו שגם ברישא נחלקו רבנן וסברו שחייבין לכסות דם שחיטת חרש שוטה וקטן מספק, אלא שלא אמרו כלום ברישא משום **דנמרי ליה לרבי מאיר עד דמסיק לה למילתא** יסיים את דברו, **והדר פליגי עלויה** על כל דבריו בין ברישא בין בסיפא.

והוינן בה: **בשלמא רבנן**, טעמייהו משום דאזלי **לחומרא**, וחוששין שמא שחטו שחרש שוטה וקטן כהוגן. **אלא רבי מאיר** — **מאי טעמא** פוטר מכסוי הדם ומתיר ב"אותו ואת בנו"? והרי הדבר ספק שמא שחטו החרש שוטה וקטן כהוגן, ומספק יש לילך לחומרא?

ומתרצינן: **אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן:** מחייב היה **רבי מאיר** מלקות על האוכל משחיטתו, **משום** לאו **דנבלה**. כלומר, שלדעת רבי מאיר אין הדבר ספק אלא ודאי

ומתרצינן: הרי אם **שחט באשפה** — **מאי איכא למימר?** כי באופן זה אי אפשר לומר שהכסוי הוא משום נקיות, והרואה שמכסין שם את הדם יבא לומר ששחיטת חרש שוטה וקטן כשרה. וכן אם **בא** אחד **לימלך** לפני בית דין האם צריך הוא לכסות הדם של שחיטת חרש שוטה וקטן, **מאי איכא למימר?** והרי אם בית דין יאמרו לו שהוא חייב יש לחשוש שמא יאמר בלבו ששחיטת חרש שוטה וקטן כשרה, ויבא לאכול משחיטתו. וכיון שבשני האופנים הללו יש חשש, לכן פטרו רבנן בכל האופנים מכסוי הדם של שחיטת חרש שוטה וקטן.

ומקשינן: **וליטעמדי**, שאתה חושש בכסוי הדם שמא יבא לימלך לפני בית דין — **סיפא נמי**, לגבי "אותו ואת בנו", אם **בא לימלך** לפני בית דין האם מותר לשחוט אחרי החרש שוטה וקטן — **מאי איכא למימר?** והרי אם בית דין יאמרו לו שאסור יחשוב ששחיטתם כשרה?

מתוקנים וראה להלן].

6. בתרומת הדשן [קפז] כתב שאסור לכסות אחר שחיטת חש"ו שמא יתירו את הבשר, **ובש"ך** [ס"ק כד] כתב שכך משמע בגמ' ובתוס' [וביאר הפמ"ג שכוונתו לקושייתם למה לא ישחוט אחריהם, ומשמע שלא החמירו רבנן שמא יבואו לאכול מבשרם]. ותמה הפנים מאירות [ח"א טו] שהרי למסקנא לא חששו לכך רבנן, ונחלקו גם ברישא [כמבואר ברש"י ד"ה אלא].

והרשב"א [תוה"ב א, ה] כתב שפטור מכסוי משום שהיא שחיטה שאינה ראויה, **והרא"ה** [בבד"ה שם] השיג עליו שהרי גם רבי מאיר

לו גם חזקת איסור, שהראשון בחזקת שאינו זבוח, ומתברר שמעשה החש"ו מקולקל והשני מותר [ונקט שמקילין אפילו באופן שאין הרוב והחזקה נגד האיסור, אלא מבררים את מצב הראשון וראה להלן].

עוד העיר הגרעק"א שמדברי תוס' מוכח כי ספק טריפה חייב כיסוי, שהרי לא חיישינן שיבא לאוכלו אלא אם רוב מעשיהם מקולקלים, [ותמה על התרומת הדשן [קפז] שדן בזה]. [ובתוס' רא"ש הוסיף על דברי תוס' שאילו לא חיישינן שרוב מעשיהם מקולקלים היה מותר לאכול כי רוב מעשיהן מתוקנים וכוונתו כדברי תוד"ה מאי שהספק כיצד רוב מעשיהן ויש לעיין אם נחשב כחיוב מספק או כחיוב על צד שרוב מעשיהן

ששחיתתן ודאי נבילה! ?

ומתרצינן: **אמר רבי אמי: הואיל ורוב מעשיהן של החרש שוטה וקטן מקולקלים! שכיון שרוב הפעמים אינם שוחטים כראוי הרי הוא כודאי נבלה** (8).

הוא שלא שחט כהוגן, שאפילו מלקות משום אכילת נבילה יש לחייב על האוכל משחיתתם, ולכן גם לקולא, לפטור מכיסוי הדם, יש לומר ששחיתתן אינה כשרה (7).

והוינן בה: **מאי טעמא** סובר רבי מאיר

כל מעשי חש"ו, אך כשהנידון על ספק במעשה שחיטה מסוים ודאי חזקה מועילה לברר].

ובדעת הרא"ש צריך לפרש שהחשש למיעוט הוא רק מדרבנן [כדרכו לעיל יב א] ואינו פוטר ממלקות, ולכן הקשה שיתחייב משום סמוך מיעוטא לחזקה, ומאידך לא הקשה כתוס' לרבי מאיר למה לוקה והרי הוא חושש למיעוט כי חשש זה אינו פוטר.

8. **תוס'** ביארו שרבנן החולקים על רבי מאיר הסתפקו אם רוב מעשיהן מקולקלים או מתוקנים, וביארו **התורא"ש והריטב"א** שידעו כי לא יתכן שמחצה מעשיהן מתוקנים ומחצה מקולקלים, ובהכרח שאו רובן מתוקנים או רובן מקולקלים. ומשמע שלמדו שדיני שחיטה זו תלויים בספק אחר איזה רוב לילך, ולכל צד יש רוב המכריע כמותו. ולכן כתב תורא"ש שחייב בכיסוי משום שרוב מעשיהם מתוקנים.

אך בדברי תוס' יתכן לפרש שהוא ספק ברובא דליתא קמן, ונחשב כפלגא ופלגא משום שעצם הספק קובע שאין טבע מסוים למעשיהן, ובכל זאת לא שייך לסמוך פלגא שחזקה כי באמת אין כאן פלגא ופלגא אלא חסרון ידיעה, והוא ספק שאין החזקה מקרעת את הצד שמעשיהם מתוקנים.

ובשב שמעתתא [ג טו] כתב שדומה לספיקא דדינא שלא מועילה בו חזקה להכריע, ובעין יצחק [ב אה"ע ז יג] ביאר שכשם שחזקה אינה יכולה לשנות את הדין אלא להכריע כיצד לנהוג, רק אינה יכולה לברר איך מציאות רוב מעשיהם. וראה **באבני נזר** [אה"ע לה] שהעלה מדברי

פוטר — אף שדעתו ש"שמה שחיטה" — משום ששחיתתן נחשבת כנבילה. ונחלקו גם בטעם רבנן שחייבו בכיסוי, שהרשב"א כתב כתוס' שספק אם רוב מעשיהן מקולקלין או מתוקנים, והרא"ה כתב שאם מכסה אינו מפסיד, והשיגו הרשב"א שהרי יכולין לבא ע"י כך לאכול מהבשר, ונקט שהטעם במסקנא שחייבו לכסות הוא מספק שמא רוב מעשיהן מתוקנים [ואף שחוששים שיאכלו מהבשר אי אפשר לדחות את העשה], ונמצא שאף למסקנא קיים החשש וכדברי תרוה"ד והש"ך. וראה **תוס' לעיל כב א ד"ה שמא**].

7. **תוס'** הקשו למה רבי מאיר אומר שמותר לשחוט אחריהם והאוכל מהם לוקה משום נבלה, והרי הוא חושש למיעוט, ומיעוט מעשיהם מתוקנים. ו**בתורא"ש** הקשה עוד [כקושית תוס' לרבנן] שהרי אפילו אם מחצה על מחצה נסמוך לחזקת איסור [ועל כך לא מועיל תירוץ הגמרא דלהלן].

אך **המהרש"א** כתב שאם נסמוך מחצה מקולקלין לחזקה נמצא שמחצה מתוקנים נחשב כמיעוט ורבי מאיר חושש לו ולא ילקה משום נבילה ויאסור לשחוט אחריהן, והיינו שרבי מאיר הולך רק אחר רוב עם חזקה, שהמיעוט נחשב כמיעוט דמיעוט. ו**הפמ"ג** הביא בשמו [כח שפ"ד כז] שרבי מאיר אינו הולך אחר חזקה וראה **זכרון שמואל** [עג ג] שדחה כי כל כוונת המהרש"א היא על מחצה כנגד מחצה עם חזקה, שהמחצה הנחשב כמיעוט מגלה שבירור החזקה אינו מועיל כמו שרוב לא מועיל. כשהנידון על

המסיעת למיעוט. לפי שבהמה זו, שאנו מסופקים אם נשחטה כראוי והותרה לאכילה, הרי בחזקת איסור היא עומדת! [שקודם שנשחטה היתה אסורה משום "אבר מן החי"⁽¹⁰⁾]. וכיון שחזקת האיסור מסייעת למיעוט — **איתרע ליה רובא!** שאף על פי שרוב מעשיהם מתוקנים אין בכח הרוב להכשיר את שחיטתם⁽¹¹⁾.

דתנן: תינוק שנמצא בצד העיסה, ובצק בידו. שודאי הוא שנגע בעיסה אלא שאין

אמר ליה רב פפא לרב הונא בריה דרב יהושע. ואמרי לה: אמר רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי איריא למה הוצרך רבי אמי לפרש שטעמו של רבי מאיר הוא משום שרוב מעשיהן מקולקלין, והרי אפילו אם היו רק מיעוט מעשיהן מקולקלין, ורוב פעמים שוחטים כראוי, נמי היה מחייב רבי מאיר מלקות למי שאוכל משחיטתן משום שנחשב כאוכל ודאי נבלה. דהא רבי מאיר חייש למיעוטא, ואם כן — סמוך מיעוטא לחזקה⁽⁹⁾, שיש כאן גם חזקת איסור

מקולקלין, וכן ביאר בזכרון שמואל [עג ד].

10. רש"י פירש שהחזקה היא שחיה אסורה כאבר מן החי, ותמה הפרי מגדים [בהקדמה להל' שחיטה שורש ה] שהרי רבי מאיר [להלן קב א] סבר שאבר מן החי נוהג רק בבהמה טהורה ולא בחיה ועוף, ובחתם סופר. ובמצפה איתן כתבו שכוונת רש"י לאיסור בשר מן החי.

אך תוס' בביצה [כה א] כתבו שחזקת איסור בבהמה היא חזקת שאינו זבוח, ותמוה שהרי תוס' כאן [ד"ה מאי] נקטו שרבי מאיר מחייב מלקות משום חזקת איסור, והרי על איסור שאינו זבוח אין לוקין. [ואת דברי תוס' יתכן לבאר כרש"י משום אבר מן החי, וראה רע"א בגליון הרמב"ם שחיטה יא יב שאין לוקין משום חזקת איסור של בהמה] ומוכח כמבואר לעיל שחזקת איסור מכריע את הספק שאינו זבוח וממילא הבהמה נבלה, וכן מצינו לעיל [ט א] שחזקת איסור מועילה להחיל טומאת נבלה אף שאין החזקה על הטומאה אלא על האיסור.

11. הרשב"א [משמרת הבית א, א, ז ע"ב] כתב שלגבי רוב מצויין אצל שחיטה בקיאיין הם לא שייך הכלל של סמוך מיעוטא לחזקהכי החזקה מסתלקת על ידי המתעסקים בשחיטה, והרוב

תוס' כאן שלא כהר"ן [פ"ק דקידושין] והרא"ש [כתובות פ"ד ה] שסברו כי גם בספיקא דדינא הולכים אחר חזקה. אכן לפי המבואר בסמוך אין כוונת תוס' שחזקה לא מועילה, אלא דוקא באופן זה שהנידון על מעשה השחיטה ואילו החזקה על האיסור שבבהמה ואינה מועילה אלא בצידוף למיעוט, ובספיקא דדינא אינה מצטרפת למיעוט כי החזקה עצמה אינה מכרעת בספק.

9. לכאורה תמוה שהרי הנידון שהחזקה מכרעתו הוא על איסור הבהמה לאכילה, אך איסור אותו ואת בנו לדעת רבי מאיר אינו תלוי באיסור האכילה כי גם שחיטה שאינה ראויה מחייבת, וההיתר הוא רק באופן שהשחיטה מקולקלת כנוחר ומעקר ואיך תועיל החזקה להצטרף עם המיעוט לברר שמעשה השחיטה מקולקל.

וכבר הערנו לעיל שמוכח כי חזקת איסור מבררת את המעשה הגורם לאיסור, ומועילה לכל הדינים התלויים באותו מעשה אף שאינה מתנגדת לעצם האיסור הנידון. ובכך גופא נחלק רבי אמי ואמר שהאיסור רק משום שרוב מעשיהן מקולקלין, כי חזקת איסור לאכילה אינה מכריעה כיצד היה המעשה, ולכן רבנן מחייבים לכסות לחומרא אף שאסור לאכול, ואילו רבי מאיר פוטר רק משום שרוב מעשיהן

אנו יודעים אם התינוק טהור אם לאו⁽¹²⁾. רבי מאיר מטהר את העיסה, וחכמים מטמאין, מפני שדרכו של תינוק לטפח, לשחק באשפות שמצויים שם שרצים ובודאי נטמא במגע השרץ.

ואמרינן: מאי טעמא דרבי מאיר שמטהר את העיסה? — קסברי: רוב תינוקות מטפחין באשפות ומיעוט אין מטפחין, ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת, שהרי מלכתחילה היתה ודאי טהורה⁽¹³⁾.

מסלק את החזקה. והקשה הבית הלוי [ח"ב ז ד] מסוגיין שסומכין מיעוט שמעשיהם מקולקלין לחזקת איסור.

וראה באבן האזל [שחיטה ד יד] ואשר לשלמה [ח"ב יג] שכתבו כי אין כוונת הרשב"א שהחזקה מסתלקת משום שודאי שחטו, אלא שאין החזקה בבהמה מועילה כשהספק הוא במתעסק, כי הרוב מכריע מי הוא המתעסק [וברוב מומחין נקבע שמומחה שחט ולא חיישינן למיעוט שאין מומחין]. אך בחש"ו אין הנידון מי שחט אלא כיצד מעשיו בבהמה זו, ולכן מקשינן שתועיל החזקה עם המיעוט להכריע שמעשיו מתוקנים, ותמה על כך במלבושי יו"ט [חזקות א] שהרי הרשב"א שם נקט כי גם מעשי המומחים תלויים ברוב, כי יש בהם מיעוט שחטיות פוסלות ולמה לא תסתור החזקה עם המיעוט לרוב זה.

ובספר אהלי ישועה נקט שכל דברי הרשב"א רק לפי רבנן שמיעוט כמאן דליתא, ולכן הרוב מסלק את החזקה כי התברר שיש לפנינו בהמה שחטה, אך לרבי מאיר שחושש למיעוט נמצא שהבהמה רק בספק אם נשחטה ואין החזקה מתבטלת ולכן מקשינן שתצטרף למיעוט.

12. רש"י פירש שהנידון אם התינוק נטמא, ועל כך יש רוב שמטפחין באשפה, אך ודאי שנגע בעיסה כי היא בידו, [והעיר באשר לשלמה [תנינא יג] שלפירושו צריך להעמיד שנטמא התינוק אחר שהחל ליגוע בעיסה, כי אם חל עליו הספק קודם והתברר ברוב שהוא ודאי טמא, אם כן העיסה ודאי טמאה ולא תועיל לה

חזקה].

ורבינו תם [בתוד"ה רוב] פירש שהנידון אם טיפח בכל העיסה או רק בחלק שבידו, אך התינוק ודאי טמא כי נשים נדות מגפפות אותו. [ומה שאמרו בצק בידו הכוונה לחלק מהעיסה, והחידוש הוא שאפילו באופן זה רבי מאיר מטהר, ותולה שאדם טהור נתנה לו]. ובעל המאור [בקידושין פ] ביאר כתוס' שרוב תינוקות מטפחין בעיסה, אך נקט שגם התינוק אינו ודאי טמא אלא משום רוב, עי"ש.

והאחרונים העירו לשיטת רש"י למה הניס רק מצד חזקת העיסה ולא דנו על חזקת טהרה של התינוק [והגרעק"א בקידושין פ א פירש דברי רש"י שם כדברי הריב"ש [שעט] שרוב לא עדיף משתי חזקות ולכן סומכים את המיעוט לחזקה אחת ועם חזקה נוספת נעשה רוב להתיר, אך לולי שתי חזקות היה דינו כפלגא ופלגא כמו שהקשו תוס', וראה מקנה שם].

אולם בפשטות יתכן לחלק, שאין החזקה בתינוק זה יכולה להכריע את הספק טומאה שיש על כל תינוק אף שחזקתו טהור, וכשהנידון על כל התינוקות יחד הרי יש רוב דליתא קמן שמטפחין, ורק חזקת העיסה מועילה כי הנידון עליה הוא בנפרד, [ויש להוסיף שאין החזקה מתנגדת לרוב, כי אינה מבררת את נידון הרוב אלא את מצב האיסור בבהמה], ומפני כך מועילה חזקת איסור בבהמה לנידון של מעשי החש"ו כי אין הנידון בה אלא על מעשה שחטתה, ולא על כל חש"ו שבעולם.

13. רש"י בקידושין [שם] נקט כי אף שהרוב הוא בתינוק וכבר נודע לנו שנגע בעיסה, בכל